

Definitief accountantsverslag 2018

Gemeente Almelo

17 juni 2019

Aan de gemeenteraad van de
gemeente Almelo
Postbus 5100
7600 GC ALMELO

Datum
17 juni 2019

Ons kenmerk
3114714210/AV2018

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2018 van de gemeente Almelo. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2018 van de gemeente Almelo.

Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 16 oktober 2018 en ons controleplan van 15 oktober 2018. De belangrijkste openstaande punten in de controle ten tijde van het uitbrengen van deze rapportage zijn:

- Het finaliseren van onze controlewerkzaamheden met betrekking op de volgende gebieden:
 - Voorraden
 - Sociaal domein
 - Rechtmatigheidscontrole rond EU-aanbestedingen
- Afronden controlewerkzaamheden en uitvoeren van kwaliteitsreview
- Verkrijgen van een ondertekende bevestigingsbrief van de directie.
- Voltooien van werkzaamheden met betrekking tot gebeurtenissen na balansdatum.

Wanneer zich, als gevolg van de afwikkeling van openstaande zaken, wijzigingen voordoen ten opzichte van de bevindingen en/of standpunten zoals opgenomen in dit verslag, dan rapporteren wij dit.

Wij bespreken onze bevindingen met de commissie planning & control en de raad

Wij bespreken deze rapportage graag tijdens de bijeenkomsten met de commissie planning & control op 17 juni 2019 en met de gemeenteraad op 18 juni 2019 en zullen dan ook uw eventuele vragen beantwoorden. Wij hebben de inhoud van dit accountantsverslag afgestemd met de wethouder financiën, de controller en de betrokken medewerkers financiën.

Graag danken wij u en uw medewerkers voor de medewerking die wij hebben ervaren tijdens onze controle.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

Drs. H. Kuperus RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte zijn de 'Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, mei 2018' gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing.

Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853. Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NWE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting controle 2018	4
Inleiding	7
Belangrijkste bevindingen uit onze controle	10
De financiële positie van uw gemeente	22
Interne beheersing	26
Gebruik van innovatieve tools	28
Overige aangelegenheden	29
Bijlagen	30

Bestuurlijke samenvatting controle 2018

Conclusies jaarrekeningcontrole 2018

Getrouwheid en rechtmatigheid	- Wij geven een goedkeurend oordeel af voor getrouwheid en rechtmatigheid. - De gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 2.850.000 respectievelijk € 8.550.000.
Financiële positie	- De financiële positie ultimo 2018 is verbeterd ten opzichte van 2017. - Het weerstandsvermogen bedraagt € 3,2 miljoen positief. De weerstandscapaciteit is lager dan de door de gemeente onderkende aanwezige risico's ad € 10,8 miljoen.
Interne beheersing	- Op basis van onze tussentijdse en jaareinde controlewerkzaamheden stellen wij vast dat de interne beheersing op de domeinen grondexploitatie, Europese aanbestedingen en sociaal domein verstevigd moet worden. - Wij kunnen steunen op de IT-omgeving en hebben daarom onder meer voor de lasten een gedeeltelijke systeemgerichte aanpak gehanteerd. Concreet betekent dit dat wij steunen op de interne beheersingsmaatregelen rond de controle en verantwoording van inkoopfacturen en haar vastlegging in de administratie. De gemeente heeft voldoende waarborgen aangebracht om te kunnen vertrouwen op de beheersingsmaatregelen in deze systemen. Dit resulteert tevens in een beperkte afname van de door ons genomen steekproeven op de verantwoorde lasten. - De gemeente Almelo beschikt nog niet over een actuele frauderisicoanalyse die met de raad besproken is. In 2018 is door het ambtelijk apparaat een eerste verkenning uitgevoerd om tot een dergelijke analyse te komen, maar dit heeft zich nog niet vertaald naar een concreet beleidsstuk.
Kwaliteit verslaggeving	- Wij hebben het door het management toegepaste proces met betrekking tot belangrijke verslaggevingspraktijken geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Indien nodig, hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt. - Het college heeft maatregelen aangekondigd om de kostenontwikkeling van het sociaal domein te beheersen. Wij adviseren om hierover expliciet verantwoording af te leggen in de jaarrekening en de tussentijdse rapportages. In de jaarrekening 2018 is aan dit onderwerp nog beperkt aandacht besteed.
Grondexploitatie	- Wij hebben het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten met betrekking tot de grondexploitatie bepaalt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel. Indien nodig hebben wij specialisten ingeschakeld bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. - Gewijzigde complexen moeten opnieuw door de raad vastgesteld worden. Wij signaleren dat hiervoor nog geen procedure is ingericht. - Ons advies inzake taxaties op bedrijventerreinen uit het accountantsverslag 2017 is opgevolgd.

Bestuurlijke samenvatting controle 2018

Conclusies jaarrekeningcontrole 2018

Overige gemeentespecifieke onderwerpe	• Wij hebben geen controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de verantwoorde informatie in de SiSa- en IMG-bijlage 2018 geconstateerd. • Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2018 niet strijdig zijn met de Wet normering topinkomens (WNT) en dat de jaarrekening 2018 van de gemeente Almelo voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.
Industriegebouw maatschappij tot Bevordering van de Industrialisatie der Gemeente Almelo (IGM)	• IGM is in 2016 niet in staat gebleken om een in dat jaar vervallen lening terug te betalen. Na een intensief proces en onderzoek heeft u besloten om op termijn de activiteiten van IGM te stoppen, waarvoor de nodige acties in werking zijn gesteld. Om dit mogelijk te maken is de bestaande leningenportefeuille door de gemeente geherfinancierd. De herfinanciering bestaat uit het vernieuwen van een tweetal leningen voor nieuwe leningen. De nieuwe leningen zijn – evenals de leningen die zij vervangen – ‘bullit’-leningen, wat betekent dat deze aan het einde van de looptijd in één keer afgelost moeten worden. IGM is in het verleden niet in staat geweest om voldoende vermogen en liquiditeit op te bouwen om bullit-leningen tijdig af te lossen. De bestaande annuïtaire leningen worden overigens wel conform overeenkomst afgelost. Het is voor de toekomst van belang voor de gemeente om zich er van te vergewissen dat IGM conform afspraak de activiteiten afbouwt en tegelijkertijd voldoende vermogen en liquiditeit reserveert om nu en in de toekomst aan haar aflossingsverplichtingen te voldoen. Wij gaan in ons verslag nader in op deze casus. • Wij zullen de inbaarheid van de vorderingen op IGM blijven volgen.
Sociale uitkeringen in natura	• Wij hebben in de zorguitkeringen in natura €2,86 miljoen aan onzekerheden voor getrouwheid en rechtmatigheid geconstateerd. De onzekerheden ontstaan door het ontbreken van controleverklaringen van zorgaanbieders en het uitvoeren van onvoldoende werkzaamheden door de gemeente op de productie van kleine zorgaanbieders die geen controleverklaring hoeven te overleggen. • Wij hebben in de sociale uitkeringen in natura € 843.000 aan fouten voor getrouwheid en rechtmatigheid geconstateerd. De fouten zien op de door de Sociale Verzekeringsbank geconstateerde getrouwheids- en rechtmatigheidsfout in PGB (€ 572.000) en een rechtmatigheidsfout in de subsidieverlening Victorie ad € 271.000. • In 2018 zijn door de gemeente toereikende aanvullende werkzaamheden verricht om de onzekerheden op in PGB's weg te nemen. • Het beheersingsproces rondom de zorguitkeringen in natura moet op punten verbeterd worden. Deze punten zijn deels opgepakt.
Voorziening XL Businesspark Twente	• De GR RBT heeft zelf geen voorziening genomen op de post grondexploitatie omdat de deelnemende gemeenten en de provincie hiervoor bij gaan storten. Hiervoor hebben alle participanten dan ook al een voorziening gevormd. Door deze presentatiewijze wordt in de GR geen negatief eigen vermogen gepresenteerd. Een alternatieve presentatiewijze zou zijn om conform Bbv een verliesvoorziening op de grondexploitatie te vormen en hier of vorderingen op de participanten tegenover te stellen of een negatief eigen vermogen te presenteren. Deze opmerking ziet op de presentatiewijze in de jaarrekening van RBT. • RBT is gefinancierd met ‘bullit’-leningen. Eén van de leningen nadert de vervalltermijn. RBT zal hiervoor naar verwachting moeten herfinancieren. Voor de gemeente Almelo is van belang om af te stemmen welke garanties RBT eventueel van de participanten verwacht bij herfinanciering. • In 2018 zijn aanpassingen gemaakt in de toekomstige nog te maken kosten. De nog te maken kosten zijn bepalend voor het verlies op RBT waarin de gemeente moet bijdragen. Door de aanpassingen daalt het te verwachten verlies waarin moet worden bijgedragen. De aanpassingen zien onder andere op het neerwaarts bijstellen van het voorzieningenniveau op het bedrijventerrein. Wij hebben van de accountant van RBT begrepen dat de aanpassingen nog niet door het Algemeen Bestuur van RBT zijn goedgekeurd. De gemeente heeft de voorziening in het verlies vooruitlopend hierop verlaagd.

Bestuurlijke samenvatting controle 2018

Belangrijkste actiepunten voor boekjaar 2019

EU-aanbesteding	• Toereikende preventieve interne controles implementeren om de naleving van de Europese aanbestedingsregels structureel te borgen. De huidige interne beheersing voorziet hier onvoldoende in gedurende het jaar. De controle wordt met name per jaareinde uitgevoerd.
Sociale uitkeringen in natura	• De gemeente Almelo heeft maatregelen geïmplementeerd om de beheersing van de zorgkosten te verbeteren. Wij zien de volgende belangrijke verbeterpunten, die overigens deels al door de gemeente zijn opgepakt: • Overweeg of de huidige inrichting van het proces passend is bij de visie van de gemeente Almelo. Het huidige proces is sterk gefocust op het organiseren van de zorg. In een goed werkend stelsel van interne beheersingsmaatregelen is de governance zodanig geregeld dat het primaire proces ondersteund en bijgestuurd wordt door minimaal twee andere 'lines of defense' (financial control en internal audit) die er voor zorgdragen dat de werkzaamheden efficiënt en effectief worden uitgevoerd. Deze lines of defense lijken in uw gemeente op afstand van het primaire proces te staan waardoor zaken als kostenbeheersing, informatievoorziening en effectiviteit wel gemonitord worden, maar de uitwisseling van informatie en het bijsturen van het proces moeizamer verlopen. • Analyse maken van de zorgaanbieders waarmee Almelo zaken wil doen. Wij hebben vernomen dat de gemeente gedurende 2019 het huidige hoge aantal aanbieders heeft heroverwogen en geconstateerd dat dit niet bij de visie van Almelo op het sociaal domein past. De gemeente heeft diverse maatregelen getroffen zoals strengere eisen en screening bij de aanbesteding voor 2019 teneinde het dermate hoog aantal aanbieders hanteerbaar te maken voor de interne bedrijfsvoering; • Verbeteren van de forecasting voor de kosten van het sociaal domein, waarbij een betere inschatting wordt gemaakt van de nog te verwachten kosten van zowel nog te starten trajecten als van de nog te ontvangen facturen van zorgaanbieders; • Toetsen van opzet, bestaan en werking van de geautomatiseerde controlemaatregelen in de informatiesystemen rondom het sociaal domein, zoals Suite; • Implementeren van een intern controleplan waarbij de gemeente gedurende het jaar de feitelijke levering van de zorg zelf test vanuit de cliënt dossiers waardoor de gemeente niet meer afhankelijk is van de productieverklaringen van zorgaanbieders die na afloop van het boekjaar worden ontvangen; • Verbeteren van informatie-uitwisseling tussen de uitvoerende afdelingen en de afdelingen financiële administratie en concerncontrol.
Grondexploitatie	• Het inrichten van een proces waarbij materiële financiële of planologische aanpassingen in een grondexploitatie proces tijdig aan de raad worden voorgelegd. • Het verbeteren van de documentatie van calculaties en het invoeren van een MPG zoals voorgesteld in onze managementletter.

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Wij verstrekken een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2018

Wij hebben onze controle van de jaarrekening 2018 van gemeente Almelo uitgevoerd, en verstrekken een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid bij deze jaarrekening.

Beperkt aantal feitelijke niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot het vermogen en het resultaat

Wij hebben tijdens onze controle een beperkt aantal niet-gecorrigeerde feitelijke afwijkingen geïdentificeerd groter dan onze rapporteringsdrempel die van invloed zijn op het vermogen of het resultaat van de gemeente. Hiervoor verwijzen wij naar de bijlage A1a.

Wel feitelijke niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot rechtmatigheid

Naar aanleiding van de uitgevoerde controlewerkzaamheden inzake de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen hebben wij onrechtmatigheden vastgesteld die echter geen impact hebben op de strekking van de controleverklaring. Wij hebben een afwijking geconstateerd groot € 1,2 miljoen.

Wij hebben het college geadviseerd om op basis van een jaarlijks te ramen inkoopbehoefte en een actueel contractregister vooraf (preventief) vast te stellen dat de voorgenomen inkopen plaatsvinden volgens de juiste aanbestedingsprocedure.

De begrotingsoverschrijdingen zijn in de jaarrekening toegelicht.

Er is geen sprake van controleverschillen (feitelijke afwijkingen) ten aanzien van rechtmatigheid, met uitzondering van de Persoonsgebonden budgetten (PGB's) en de vermelde niet nageleefde Europese aanbestedingsrichtlijn.

Wij verstrekken een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2018.

De onzekerheid van € 5,4 miljoen inzake de PGB-bestedingen valt binnen de tolerantie van € 8,5 miljoen, en heeft geen invloed op de strekking van de controleverklaring.

Fouten en onzekerheden in de PGB-bestedingen

De PGB-bestedingen zijn door uw gemeente (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft een controleverklaring met een oordeel met beperking bij de verantwoordingen 2018 verstrekt, vanwege rechtmatigheidsafwijkingen.

Als gevolg van de fouten in de verantwoorde PGB-bestedingen in de jaarrekening 2018 van de SVB leidt dit tevens tot een afwijking in onze controle voor de getrouwheid en de rechtmatigheid van in totaal € 572.000. Deze afwijking is dan ook opgenomen in het (verplichte) overzicht van controleverschillen groter dan de rapportagetolerantie ad € 142.500 die u aantreft in de bijlagen A1 en A2 van deze rapportage.

Geen feitelijke niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot SiSa en IMG-bijlage

Wij hebben geen controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de verantwoorde informatie in de SiSa- en IMG-bijlage 2018 geconstateerd.

Geen feitelijke niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Wij hebben tijdens onze controle geen niet-gecorrigeerde feitelijke afwijkingen geïdentificeerd groter dan onze rapporteringsdrempel die van invloed zijn op de WNT.

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging van 16 oktober 2018 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2018. Naast de opdrachtbevestiging zijn bepalend (geweest) voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- De Controleverordening gemeente Almelo (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet).
- Het aan uw raad op 6 november 2018 door het college ter kennisname aangeboden normenkader 2018.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging en is nader omschreven in het auditplan. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2018 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Almelo

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de memberfirms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectievelijke zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in bijlage C bij deze rapportage.

Er zijn geen belangrijke wijzigingen in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn zeer belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van de gemeente. Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting in de jaarrekening 2018.

Wij hebben het door het management toegepaste proces met betrekking tot belangrijke verslaggevingspraktijken geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Indien nodig, hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2018 uitgevoerd met inachtneming van de volgende *goedkeuringstoleranties*, zoals opgenomen in de door u vastgestelde controleverordening:

- Voor fouten bedraagt de tolerantie 1% van het totaal van de lasten inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 2.850.000.**
- Voor onzekerheden bedraagt de tolerantie 3% van het totaal van de lasten inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 8.550.000.**

Als *rapportagetolerantie* voor fouten en onzekerheden geldt vanuit onze beroepsvoorschriften een percentage van 70% van boven-genoemde bedragen (€ 1,995 miljoen). Wij rapporteren op grond van onze beroepsvoorschriften vanaf € 142.500.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn uiteengezet in de grondslagen van de jaarrekening 2018.

Wij hebben het door het college en de directie toegepaste proces met betrekking tot significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Waar nodig hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, aannames, berekeningen en consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggevings-voorschriften.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

De jaarstukken 2018 van uw gemeente bestaan uit:

- Het jaarverslag 2018 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen).
- De jaarrekening 2018 (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting en de SiSa-bijlage).

In het onderdeel "programmaverantwoording" van het jaarverslag dient informatie te worden opgenomen met betrekking tot de vragen: wat hebben we gedaan, wat hebben we bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (over o.a. weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag.

Op basis van Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NVCOS) 720 is de accountant verplicht bepaalde werkzaamheden uit te voeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen. Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 BBV.
- Wij hebben, voor zover wij kunnen beoordelen, vastgesteld dat de verklaringen van de gemeenteraad in het jaarverslag en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de uitgevoerde controlewerkzaamheden.

Tijdens onze controle hebben wij geen tegenstrijdigheden tussen het jaarverslag en de jaarrekening geconstateerd.

Het jaarverslag en de jaarrekening zijn goed met elkaar verenigbaar.

De grondexploitaties zijn geactualiseerd

De veruit grootste balanspost met betrekking tot de onderhanden projecten betreft de post 'voorraden' (grondexploitaties). De risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot drie P's:

- **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt. Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- **Programmering:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavel appartementen, etc.) binnen de projecten in relatie tot de huidige marktvraag in de gemeente?
- **Prijs:** de verkoopprijzen van woningen en dus van grond hebben langere tijd onder druk gestaan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

De 3 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in uw Meerjarenprognose Grondexploitaties (MPG), en zijn ook vermeld in de paragraaf 'Grondbeleid' van het jaarverslag 2018.

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor actualisatie van de grondexploitaties, zijnde vooral de uitgangspunten voor de planning (fasering), de programmering, het prijsbeleid, maar ook de parameters voor kosten- en opbrengstenstijgingen en de gehanteerde rekenrente (renteomslagmethode), hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of ze redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.

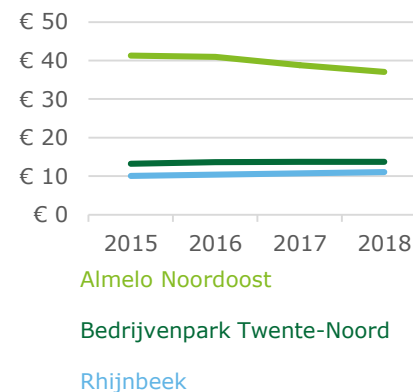
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op passende wijze weerspiegelen; met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten bepaalt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Indien nodig hebben wij specialisten ingeschakeld bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. Een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel en niet om ons een afzonderlijk oordeel te vormen over de grondexploitatie. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

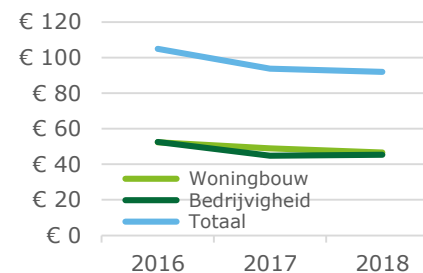
De grondexploitaties zijn door u voor de jaarrekening 2018 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd). Waar nodig zijn door u de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening moet worden getroffen.

Ultimo 2018 is op basis hiervan € 41,8 miljoen opgenomen in de voorziening negatieve plannen, om de naar verwachting niet meer met verkopen goed te maken kosten (2017: € 41,3 miljoen) te dekken. Een overzicht van de ontwikkeling in de boekwaarden van de belangrijkste grondexploitaties en de omvang van de voorziening ter dekking van 'negatieve plannen' (verliezen) treft u hierna aan.

Belangrijkste grexen (boekwaarde in miljoen)

Totaal grexen (boekwaarde in miljoen)

Bevindingen actualisering grondexploitaties

Uit ons onderzoek naar de actualisaties komen de volgende bevindingen naar voren:

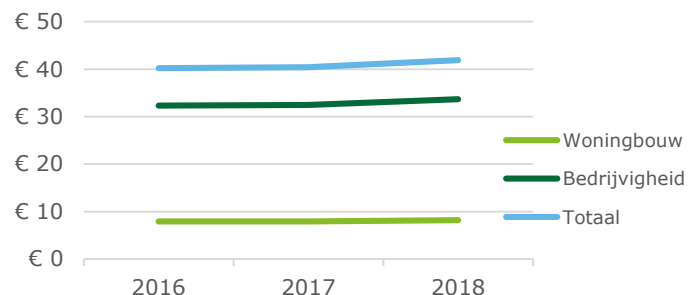
- De gemeente Almelo moet voor 2020 komen tot een herprogrammering van de bedrijventerreinen. Hierbij moet 23 hectare gereduceerd worden. Voor deze 23 hectare is een voorziening getroffen die voorlopig verbonden is aan het bedrijventerrein Twente-Noord. Op grond van de besluitvorming van de raad kan gekozen worden om andere bedrijventerreinen te deprogrammeren.

Er is in het afgelopen jaar 0,5 hectare aan bedrijventerreinen verkocht. De verkopen in 2018 zijn echter niet op het niveau van de begroting, gezien de verkoop in 2018 een niet begrote verkoop betrof. De begroting voor de verkoop van bedrijventerreinen is daarmee in 2018 niet behaald. In de regio worden meerdere bedrijventerreinen aangeboden. Almelo heeft een onderzoek door de Stec groep uit laten voeren waaruit blijkt dat ligging en hoogwaardigheid doorslaggevende factoren zijn voor de aantrekkelijkheid van bedrijventerreinen. De gemeente Almelo biedt naast het grotere terrein Twente-Noord ook drie kleinere bedrijventerreinen aan (Rohof, Bleskolk, Ossekoppelerhoek). Deze drie terreinen worden al langer aangeboden maar zijn nog niet verkocht. In de afgelopen jaren heeft Almelo bij de verkoop van bedrijventerreinen concurrentie ondervonden van de private partij die ook terreinen op Twente-Noord aanbiedt. Wij geven u bij de besluitvorming over deprogrammering in overweging om te bepalen of het bestaande aanbod van terreinen aansluit bij de behoefte van kopers en of ieder terrein evenveel kans maakt om verkocht te worden. Daarbij is ook sprake van concurrentie van het gunstig gelegen en hoogwaardige Bedrijventerrein XL. Voor terreinen die niet verkocht kunnen worden, moet op termijn een andere bestemming worden gezocht waarbij sprake kan zijn van een afboeking.

- Grondexploitaties waarbij sprake is van een materiële financiële aanpassing of een planologische aanpassing moeten na de herziening door de raad opnieuw worden vastgesteld. Almelo heeft hiervoor nog geen toereikende procedure ingericht. Wij hebben tijdens onze controle één complex (Almelo-Noord) geconstateerd waarbij onterecht niet opnieuw is vastgesteld. Dit complex wordt voor het tekenen van onze verklaring alsnog aan de raad aangeboden voor vaststelling.
- Wij adviseren u een procedure in te richten zodat wijzigingen tijdig worden aangeboden. Wij geven u in overweging om een dergelijke procedure te koppelen aan een Meerjaren Plan Grondexploitaties (MPG) zoals wij in onze managementletter hebben aangeboden. Hiermee kan de raad cijfermatig en op inhoud meegenomen worden in de ontwikkelingen die ter goedkeuring worden aangeboden.
- Op basis van recente taxaties blijkt dat de ingerekende prijzen van bedrijventerreinen in de stad onderbouwd kunnen worden. Dit is conform ons advies uit 2017. De gemeente heeft hier voortvarend opvolging aan gegeven.
- Voor één complex (Pooksbelden) is het oorspronkelijke plan voor verkoop aan een lokaal entertainment bedrijf niet geslaagd. De gemeente overweegt nu alternatieve ontwikkelingsmogelijkheden. Op het complex rust nu nog het oorspronkelijke raadsbesluit tot ontwikkeling. Wij adviseren u om voor dit complex op korte termijn te komen tot een nieuw bestemmingsplan of om dit complex te deprogrammeren. In dat geval worden de grond en de bijbehorende woning onder de materiële vaste activa opgenomen tegen de taxatiewaarde.
- De kwaliteit van de calculaties die de gemeente opstelt moet nog verbeterd worden. De verbeterpunten die wij in onze managementletter signaleren zijn nog van toepassing.
- Voor het project 'Rhijnbeek' loopt de procedure met de provincie nog. Hierdoor is de verkoop van de grond aan de koper doorgeschoven naar volgend jaar. De gemeente heeft de overeenkomst met de koper in 2017 voor twee jaar verlengd. Deze verlening verloopt in 2019. Het is onbekend hoe lang de procedure nog zal lopen. In de calculatie is rekening gehouden met verkoop aan de beoogde partij tegen de prijs die met deze partij is afgesproken. Aangezien de provincie de vestiging door de koper niet verboden heeft, zijn wij hiermee akkoord.

Voorziening grondbedrijf

(in miljoen)

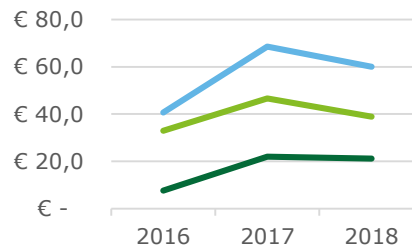
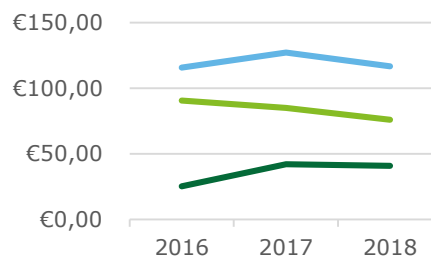
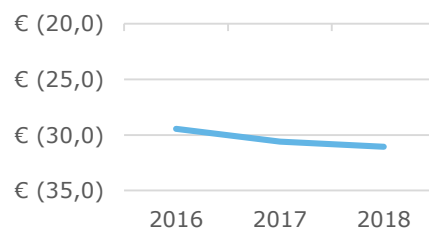
Voor een nadere onderbouwing van de hoogte van de voorziening verwijzen wij u naar de paragraaf 'Grondbeleid' (hoofdstuk 3.7 van het jaarverslag 2018) en naar de MPG, waar u de belangrijkste complexen en de daarmee gepaard gaande risico's toelicht.

Zoals blijkt uit de figuren hiernaast nemen de nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten af, en wordt een tekort van in totaal € 31,1 miljoen op contante waarde verwacht (2017: € 30,5 miljoen). Deze (verwachte) uitkomsten zijn in belangrijke mate afhankelijk van de uitgangspunten voor de planning (fasering) en van de gehanteerde rekenrente (renteomslagmethode).

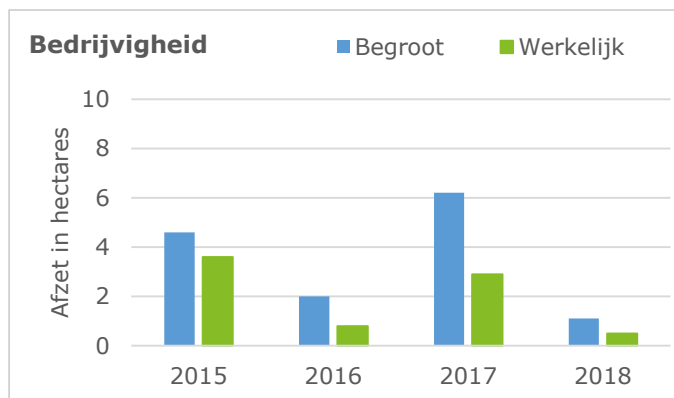
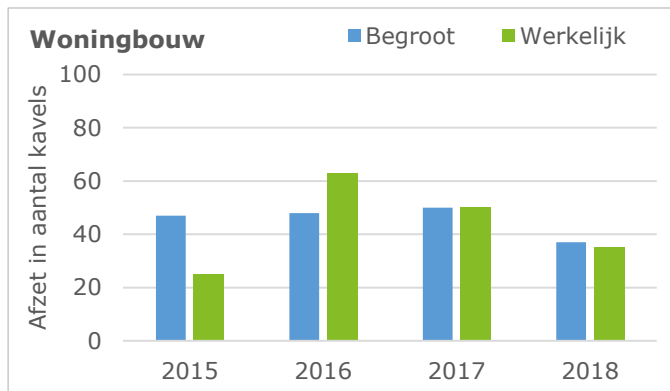
'Tekort grondbedrijf op contante waarde licht gestegen ten opzichte van 2017'

Legenda

Grondexploitaties woningbouw
Grondexploitaties bedrijvigheid
Totaal grondexploitaties

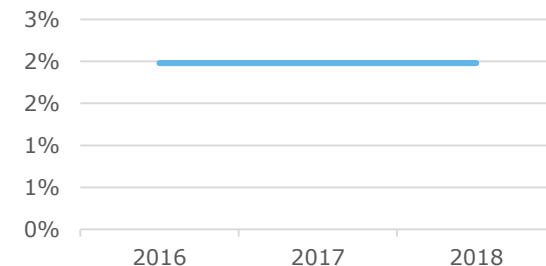
Nog te maken kosten (in miljoen)**Te realiseren opbrengsten** (in miljoen)**Resultaat** (contante waarde in miljoen)

De meerjarige ontwikkeling in de begrote en gerealiseerde afzet is als volgt visueel weer te geven:

Voor zowel de afzet van bedrijfskavels als bij de woningbouw is te constateren dat de (oorspronkelijk) geplande verkopen nagenoeg gerealiseerd zijn. Wij merken op dat voor bedrijvigheid de verkopen zien op een (ongeplande) verkoop op Twente-Noord tegen een 'early movers'-prijs. Deze verkoop is niet representatief voor verkopen van bedrijventerreinen en hebben geen betrekking op de geplande verkopen in 2018.

Rekenrente grondexploitatie

Tot slot merken wij op dat de opbrengst van één bedrijventerrein (Rhijnbeek) afhankelijk is van de mogelijkheid om een vergunning te verstrekken aan de beoogde koper.

De rekenrente voor actualisatie grondexploitatie

De bij de actualisatie van de grondexploitatie gehanteerde rekenrente is berekend op basis van de voorschriften van de Commissie BBV en ontwikkelt zich als volgt:

Voor de komende jaren geldt een bandbreedte van 0,5% ten opzichte van de gehanteerde rente (1,98%), waarbinnen bijstelling niet hoeft plaats te vinden.

Waardering "niet in exploitatie genomen gronden"

De overgangsbepaling voor de materiële vaste activa (gronden en terreinen) na de reclassificatie van niet in exploitatie genomen gronden in de jaarrekening 2016 heeft een looptijd van 4 jaar. Uiterlijk op 31 december 2019 moet een definitieve toets plaatsvinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming op het moment van de marktwaardetoets. Almelo heeft deze herwaardering reeds uitgevoerd waardoor geen verdere afwaarderingen nodig zijn voor deze gronden.

Evaluatie van de belangrijkste inschattingen van het management

Uw gemeente heeft voorzieningen gevormd voor verliezen, risico's of verplichtingen die hun oorsprong vinden in het huidige boekjaar of eerdere boekjaren, maar waarvan de (verwachte) uitgaven in de toekomst liggen.

Binnen de voorzieningen maakt u conform het BBV onderscheid naar voorzieningen voor 'verplichtingen, verliezen en risico's', ter 'egaliseren van kosten' ('groot onderhoud'), en 'voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is'.

Voor de voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's en de voorzieningen ter egaliseren van kosten zijn naar hun aard gebaseerd op veronderstellingen en schattingen van het management en het college.

Zij schatten op basis van hun kennis van de gemeente en haar omgeving in wat het effect van de te voorziene risico's, verplichtingen en kosten zal zijn in de komende jaren en wat de omvang van de voorziening moet zijn.

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel en niet bedoeld om ons een oordeel te vormen over individuele schattingsposten. Indien nodig hebben wij specialisten ingeschakeld (bijv. actuarissen, taxateurs, belastingspecialisten en derivaten specialisten) bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Voorziening XL Businesspark Twente

De GR RBT heeft zelf geen voorziening genomen op de post grondexploitatie omdat de deelnemende gemeenten en de provincie hiervoor bij gaan storten. Hiervoor hebben alle participanten dan ook een voorziening gevormd. Door deze presentatiewijze wordt in de GR geen negatief eigen vermogen gepresenteerd. Een alternatieve presentatiewijze zou zijn om conform Bbv een verliesvoorziening op de grondexploitatie te vormen en hier of vorderingen op de participanten tegenover te stellen of een negatief eigen vermogen te presenteren. Bij het behandelen van de jaarrekening van RBT in de raad is het van belang om te beseffen dat er sprake is van een aanzienlijk verwacht verlies (€ 20,5 miljoen). Het verwachte verlies is positief bijgesteld ten opzichte van 2017 met € 5 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door betere verkoopvooruitzichten maar ook door aanpassingen in de nog te maken kosten. Wij hebben begrepen van de accountant van RBT dat de gewijzigde grondexploitatie opzet is goedgekeurd door het dagelijks bestuur maar nog niet door het algemeen bestuur. Wij wijzen erop dat de aanpassingen in de nog te maken kosten zien op zowel te verwachten besparingen als op verlagingen van het voorzieningenniveau.

Door de daling van het verwachte verlies is de voorziening die de gemeente Almelo heeft gevormd voor haar aandeel in dit verlies met € 1 miljoen vrijgevallen. Indien de verliesverwachtingen in de toekomst weer tegenvallen, zal de voorziening opnieuw verhoogd moeten worden.

RBT is gefinancierd met 'bullit'-leningen. Dit betekent dat er niet wordt afgelost op de leningenportefeuille. Eén van de leningen (€ 32 miljoen) vervalt in 2020. Uit de jaarrekening 2018 van RBT blijken geen eigen liquide middelen, waardoor RBT naar verwachting zal moeten herfinancieren. Voor de gemeente Almelo is van belang om af te stemmen welke garanties RBT eventueel van de participanten verwacht bij herfinanciering.

IGM

De gemeente Almelo heeft leningen verstrekt aan haar verbonden partij IGM voor een bedrag van € 15,6 miljoen ultimo 2018 (2017: € 19 miljoen). Hiervan is € 3 miljoen per ultimo 2018 onder de kortlopende vorderingen gepresenteerd. IGM heeft van Almelo twee type leningen ontvangen: annuïtaire leningen die geleidelijk worden afgelost en 'bullit' leningen die ineens moeten worden afgelost. In de afgelopen jaren heeft IGM onvoldoende vermogen gespaard om de aflossingen voor de bullit leningen te kunnen voldoen om het moment dat deze vervallen. De annuïtaire leningen zijn altijd wel conform afspraak afgelost.

IGM heeft twee bullit leningen uitstaan die op korte termijn vervallen. In 2016 is IGM niet in staat gebleken om de eerste vervallen bullit lening tijdig terug te betalen. Wij merken op dat in 2019 de volgende lening aan IGM inmiddels ook is vervallen. In 2018 heeft Almelo een aflossing ontvangen van IGM voor de vervallen lening uit 2016. In overleg is met dit geld echter een andere (annuïtaire) lening met een hoog rentepercentage afgelost.

Hierdoor staat de lening die moest worden terugbetaald in 2016 ad € 3 miljoen nog steeds uit ultimo 2018 en is deze nog steeds direct opeisbaar vanwege het verstrijken van de aflossingstermijn.

Wij hebben begrepen dat het college inmiddels heeft besloten om tot herfinanciering over te gaan en tevens tot afbouw van de activiteiten van IGM. Het college heeft gekozen voor geleidelijke afbouw van de activiteiten van IGM, wat inhoudt dat de bestaande verplichtingen voor huur en hypotheek worden uitgediend, maar dat geen nieuwe verplichtingen worden aangegaan. Dit afbouwscenario houdt in dat IGM geleidelijk het vastgoed verkoopt. Echter wel met de intentie dat IGM actief zoekt naar mogelijkheden om het vastgoed te verkopen. De hiermee vrijgekomen liquiditeiten dienen dan te worden gebruikt voor een versnelde aflossing van door de gemeente verstrekte leningen.

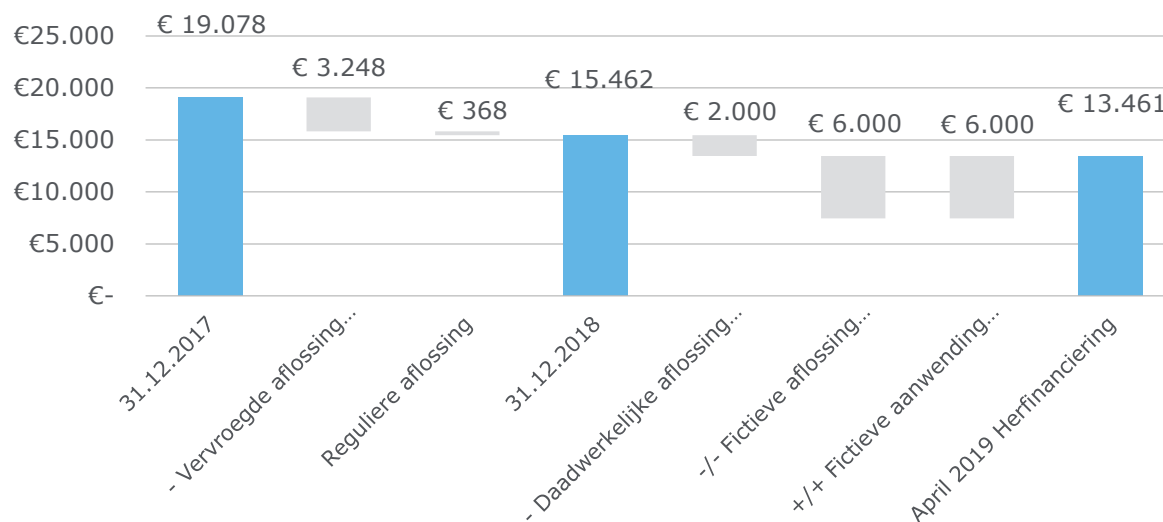
De herfinanciering komt neer op extra looptijd voor de leningen die in 2016 en in 2019 vervallen (zijn) om deze geleidelijke afbouw mogelijk te maken.

Van belang is dat IGM het gekozen scenario ook werkelijk executeert en niet afwijkt van de gemaakte afspraken. Het is aan de gemeente om dit te monitoren. Wij hebben begrepen dat dit ook de opdracht voor de nieuwe directie van IGM is.

Wij hebben de gemeente gevraagd het risico te onderzoeken of de herfinanciering van IGM aan te merken is als staatssteun. De jurist van de gemeente concludeert dat dit niet het geval is omdat een duidelijk grensoverschrijdend belang ontbreekt. Wij kunnen ons vinden in dit standpunt. Ten aanzien van staatssteun merken wij op dat gezien de ligging van Almelo altijd een (rest) risico blijft bestaan op een grensoverschrijdend belang. Wij adviseren u daarom om IGM aanwijzingen te geven over de wijze waarop IGM op moet treden bij vestiging van buitenlandse ondernemers in Almelo.

Voor de herfinanciering merken wij het volgende op. In de afgelopen jaren heeft de gemeente steeds een risico-opslag ingerekend op de leningen aan IGM. In 2018 is deze opslag ook in rekening gebracht. Bij de herfinanciering in 2019 is afgezien van deze risico-opslag. Wij adviseren u in het kader van een zakelijke relatie om in plaats van deze risico-opslag aanvullende zekerheden (zoals onderpand) te vragen bij IGM en dit ook juridisch te laten vastleggen.

Wij zullen blijven monitoren in hoeverre de vorderingen op IGM worden afgelost en of deze in de toekomst nog inbaar zijn.

Sociaal domein (3 decentralisaties)

Voor de jaarrekeningcontrole 2018 hebben wij – met inachtneming van de Audit Alert Sociaal Domein van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) – de door uw gemeente getroffen maatregelen om te komen tot een getrouwe en rechtmatige besteding van de zorg in natura (Wmo en Jeugd, exclusief PGB's) geëvalueerd.

PGB's en Sociale Verzekeringsbank

De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft een controleverklaring met beperking bij de verantwoordingen 2018 verstrekt. Voor de gemeente Almelo heeft de accountant van de SVB voor € 572.000 aan fouten voor getrouwheid en rechtmatigheid geconstateerd. De geconstateerde fouten passen binnen de goedkeuringstoleranties.

In 2017 bedroeg de onzekerheid in de PGB's nog € 5,8 miljoen. In 2018 heeft de gemeente zelf aanvullende werkzaamheden uitgevoerd op het gebied van prestatielevering van PGB's. Hierdoor is de onzekerheid weggenomen en resteert alleen de door de accountant van de SVB geconstateerde fout.

Zorg in Natura/Jeugdzorg en WMO

In de bestedingen aan zorgaanbieders hebben wij in 2018 voor € 2,86 miljoen aan onzekerheden voor getrouwheid en rechtmatigheid geconstateerd. Deze onzekerheden zien op het ontbreken van controleverklaringen van zorgaanbieders en het ontbreken van aanvullende controlewerkzaamheden door de gemeente op de verantwoordingen van zorgaanbieders die geen controleverklaring hoeven te overleggen. Daarnaast is sprake van een fout voor rechtmatigheid voor € 271.000 inzake de subsidieverlening aan Victorie die de gemeente heeft teruggetrokken maar niet retour heeft ontvangen.

Inkoop zorgaanbieders

Bij één van de zorgaanbieders bij wie Almelo diensten inkoop (Victorie) is door de sociale recherche een onderzoek uitgevoerd dat er toe heeft geleid dat de raad de subsidieverlening aan Victorie gestaakt heeft. De subsidies uit voorgaande jaren zijn met terugwerkende kracht teruggevorderd. Victorie heeft dit besluit aangevochten. In de media is aandacht geweest voor deze casus.

De casus onderstreept de noodzaak voor de gemeente om toereikend toezicht te houden op de prestatielevering door zorgaanbieders. De controleverklaring die de accountant van een zorginstelling levert, is alleen financieel gericht. Zaken als effectiviteit van de behandeling en doelmatigheid worden niet afgedekt. Daarnaast is het van belang om alleen relaties aan te gaan met partijen die voldoen aan de kwaliteitseisen die de gemeente Almelo stelt.

Wij constateren dat Almelo veel relatief kleine zorgaanbieders kent, waardoor het moeilijk is om alle aanbieders toereikend te controleren. Wij hebben begrepen dat Almelo al besloten heeft het aantal aanbieders te verkleinen. Dit heeft er mede toe geleid dat Almelo uit het inkoop Samenwerkingsverband voor het sociale domein is getreden en zelf de regie op de inkoop ter hand heeft genomen. Daarnaast maakt Almelo meer intensief gebruik van het instrument van de sociale recherche om misstanden en klachten diepgaand te onderzoeken.

Op grond van het voorgaande hebben wij in de volgende paragraaf een aantal adviezen voor de inrichting van de interne procedures met betrekking tot het sociaal domein geformuleerd.

Verbeterpunten sociaal domein

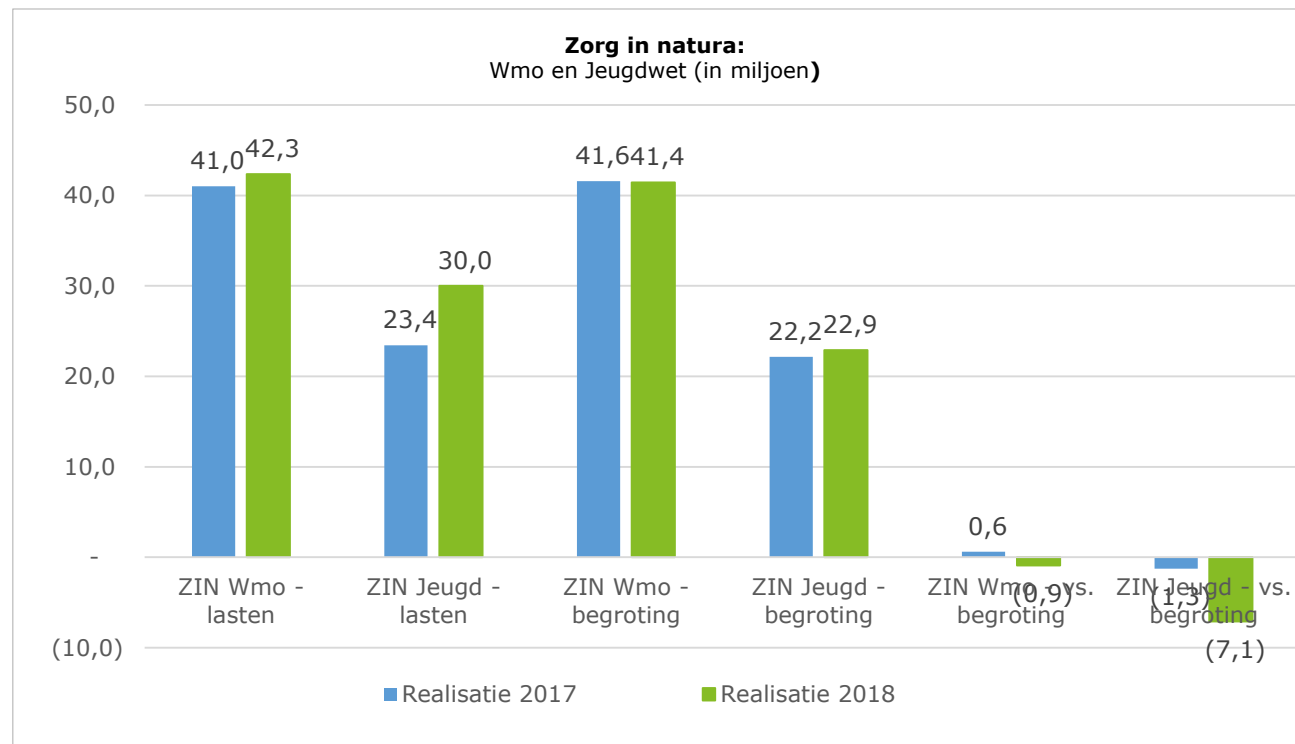
Voor 2019 verwacht Almelo aanzienlijke tekorten op het sociaal domein. De oplopende zorgkosten bedreigen de financiële positie van de gemeente, die de afgelopen jaren weer een voorzichtig herstel laat zien. Overigens kampen veel gemeenten met tekorten in de financiering van de (jeugd)zorg. Het Rijk heeft aangekondigd extra middelen vrij te willen maken. Naast aanvullende financiering van het Rijk is het ook belangrijk om de effectiviteit en efficiency van het eigen proces te evalueren. Als accountant kijken wij hierbij primair naar de financiële kant het van het proces en de AO/IB rondom deze kant van het proces.

Het college heeft reeds maatregelen voorgesteld om de beheersing van de zorgkosten te verbeteren. Wij zien de volgende belangrijke verbeterpunten die deels al door de gemeente zijn opgepakt:

- Overweeg of de huidige inrichting van het proces passend is bij de visie van de gemeente Almelo. Het huidige proces is sterk gefocust op het organiseren van de zorg. In een goed werkend stelsel van interne beheersingsmaatregelen is de governance zodanig geregeld dat het primaire proces ondersteund en bijgestuurd wordt door minimaal twee andere 'lines of defense' (financial control en internal audit) die er voor zorgdragen dat de werkzaamheden efficiënt en effectief worden uitgevoerd.
- Deze lines of defense lijken in uw gemeente op afstand van het primaire proces te staan. De afstand tussen de 'lines of defense' bemoeilijken de informatie-uitwisseling.

Sociaal domein (3 decentralisaties)

- Analyse maken van de zorgaanbieders waarmee Almelo zaken wil doen. Overweeg of het huidige hoge aantal aanbieders past bij de visie van Almelo op het sociaal domein en of een dermate hoog aantal aanbieders hanteerbaar is voor de interne bedrijfsvoering.
- Verbeteren van de forecasting voor de kosten van het sociaal domein, waarbij een betere inschatting wordt gemaakt van de nog te verwachten kosten van zowel nog te starten trajecten als van de nog te ontvangen facturen van zorgaanbieders.
- Verbeteren van informatie-uitwisseling tussen de uitvoerende afdelingen en de afdelingen financiële administratie en concerncontrol.
- Toetsen van opzet, bestaan en werking van de geautomatiseerde controlemaatregelen in de informatiesystemen rondom het sociaal domein, zoals Suite.
- Implementeren van een intern controleplan waarbij de gemeente gedurende het jaar de feitelijke levering van de zorg zelf test vanuit de cliënt dossiers waardoor de gemeente niet meer afhankelijk is van de productieverklaringen van zorgaanbieders die na afloop van het boekjaar worden ontvangen. De gemeente Almelo kan beschikken over een afdeling Sociale Recherche die wordt ingezet om ter plaatse toetsingen uit te voeren. In 2018 en 2019 wordt dit instrument in toenemende mate ingezet.

Begrotingsoverschrijdingen zijn toegelicht in de jaarrekening

Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2018 hebben wij de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd. De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

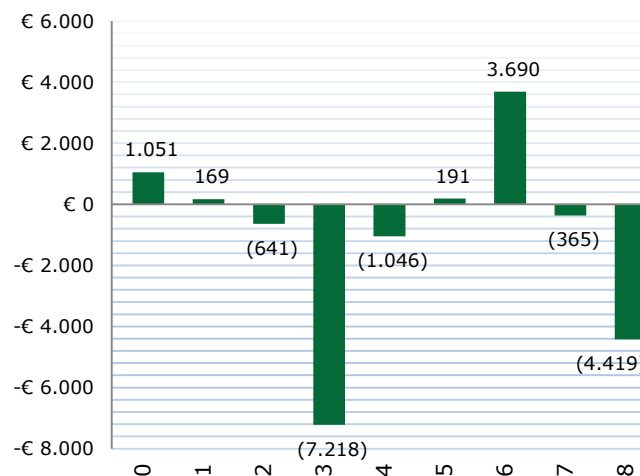
Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota 2018 van de Commissie BBV.

De belangrijkste inhoudelijke aanpassing betreft de vaststelling dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen hoeft te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet gekeken worden naar de lastenoverschrijdingen per taakveld. Zoals blijkt uit de hierna opgenomen figuur is op een viertal taakvelden een begrotingsoverschrijding op de lasten te constateren.

Verschillen tussen begrote en werkelijke lasten (in duizenden)

Deze overschrijdingen zijn in te delen in de categorieën zoals genoemd in de Kadernota Rechtmatigheid 2018 (paragraaf 4.2.3) en zijn in de tabel hiernaast door ons vermeld.

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse van deze overschrijding naar de analyse begrotingsrechtmatigheid, zoals opgenomen in paragraaf 4.2.3 van de jaarrekening 2018. Hiermee legt uw gemeente verantwoording af over de rechtmatigheid van de lasten over 2018. De geconstateerde kostenoverschrijdingen die formeel als onrechtmatig worden aangemerkt hebben – gezien de oorzaak en de toelichting – geen gevolgen voor de strekking van onze controleverklaring.

Begrotingsoverschrijdingen

Hoofdtakveld 0 Bestuur en ondersteuning (totaal € 1,0 miljoen)	Past binnen het bestaande beleid. <i>Onrechtmatig, maar telt niet mee in het oordeel.</i>
Hoofdtakveld 1 Veiligheid (totaal € 0,16 miljoen)	Past binnen het bestaande beleid. <i>Onrechtmatig, maar telt niet mee in het oordeel.</i>
Hoofdtakveld 5 Sport, cultuur en recreatie (totaal € 0,19 miljoen)	Past binnen het bestaande beleid. <i>Onrechtmatig, maar telt niet mee in het oordeel.</i>
Hoofdtakveld 6 Sociaal domein (totaal € 3,6 miljoen)	Past binnen het bestaande beleid. <i>Onrechtmatig, maar telt niet mee in het oordeel.</i>

Niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot rechtmatigheid van Europees aanbesteden

Naar aanleiding van de uitgevoerde controlewerkzaamheden inzake de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen hebben wij onrechtmatigheden vastgesteld die een impact hebben op de strekking van de controleverklaring. Wij hebben een afwijking geconstateerd groot € 1,2 miljoen.

Wij constateren dat de inkoopfunctie bij Almelo grotendeels decentraal wordt uitgevoerd. Aan het einde van het jaar worden controlewerkzaamheden op de aanbestedingen uitgevoerd ten behoeve van het balansdossier voor de accountant. Gedurende het jaar worden inkoopadviseurs ingeschakeld, indien daar behoefte aan is. Vanwege het belang van Europese aanbestedingen adviseren wij u om de controle op de aanbestedingen te centraliseren en gedurende het jaar uit te oefenen. Hiervan gaat ook een preventieve werking uit waardoor de bewustwording van de Europese regelgeving eveneens kan stijgen.

Deze aanbevelingen zijn in lijn met onze managementletter en ons accountantsverslag over 2017. Aan dit advies is nog geen opvolging gegeven.

Wij hebben het college geadviseerd om op basis van een jaarlijks te ramen inkoopbehoefte en een actueel contractregister vooraf (preventief) vast te stellen dat de voorgenomen inkopen plaatsvinden volgens de juiste aanbestedingsprocedure.

Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden in de SiSa-bijlage 2018 geconstateerd

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is ten opzichte van vorig jaar niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramien zeven documenten aan het CBS aan te leveren.

Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2018. Hierbij evalueren wij de getrouwheid en de rechtmatigheid van de in de SiSa-bijlage verantwoorde gegevens (indicatoren).

Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorden indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien een '0' is ingevuld, zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze '0' terecht is ingevuld. U hebt dit aan ons bevestigd.

De (verplichte) tabel met fouten en onzekerheden wat betreft de specifieke uitkeringen is opgenomen in bijlage B van dit accountantsverslag. Tijdens de controle hebben wij geen financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet Normering topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing en vervangt tegelijkertijd de Wopt (Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens). Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechte(n)s in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt.

De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2018 niet meer bedragen dan € 189.000 per jaar.

Daarnaast dienen gemeenten de salarissen openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief – wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan – ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding voor topfunctionarissen van € 75.000.

In 2018 hebben wij geen overschrijdingen van de grensbedragen voor topfunctionarissen en overige medewerkers geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en/of met betrekking tot de publicatieverplichtingen van de WNT.

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of van een overtreding van wet- en regelgeving

Het college van burgemeester en wethouders is primair verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en voor de naleving van wet- en regelgeving. Recente ontwikkelingen laten zien dat de handhaving van anticorruptiewetgeving aan globalisering onderhevig is, waardoor ook gemeenten in toenemende mate te maken krijgt met anticorruptieregels.

Als onderdeel van onze controle hebben wij het college verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat de directie daarbij hanteert, alsook de communicatie daarover met het personeel en met de rekeningscommissie. Tijdens deze gesprekken heeft het college aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken. Hierbij heeft het college ook voorbeelden gegeven van de manier waarop het deze beheerst.

In onze voorgaande rapportages hebben wij u geattendeerd op het belang van periodieke frauderisicoanalyses, bijvoorbeeld met gebruikmaking van de 'fraudedriehoek', als vast onderdeel van de interne-beheersingsomgeving. Uw gemeente heeft dit vormgegeven door opname hiervan in de incidentele risicomanagergesprekken. Wij hebben echter niet kunnen vaststellen dat een frauderisicoanalyse (inclusief het corruptierisico) beschikbaar is binnen de gemeente. Wij zijn van mening dat de gemeente moet beschikken over een diepgaande frauderisicoanalyse waarbij kwetsbare plekken in de organisatie geïdentificeerd en bewaakt worden. Wij wijzen hierbij ook op de incidenten bij zorgaanbieders en de lessen die geleerd kunnen worden uit de jaarlijkse integriteitsmeldingen die uw gemeente registreert. Wij verzoeken u om het fraudebeheersingsproces in te richten en te formaliseren en de uitkomsten hiervan zichtbaar te evalueren en te borgen in het planning- en -controlsysteem. Wij toetsen dit graag uiterlijk bij de interim-controle 2019.

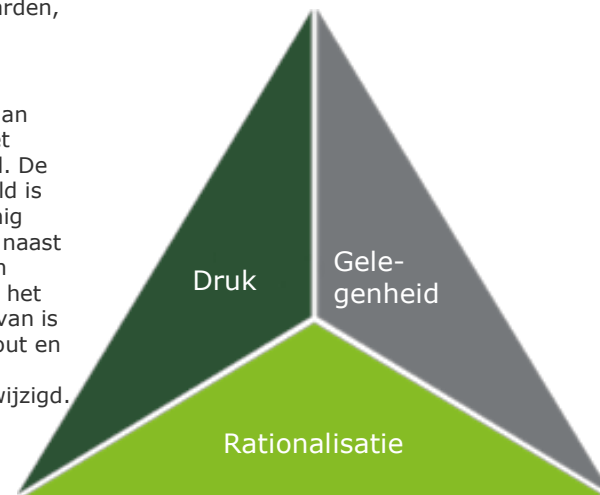
Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college van burgemeester en wethouders, inclusief het invoeren en onderhouden van interne-beheersingsmaatregelen met betrekking tot de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en de efficiency van de bedrijfsvoering en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute zekerheid dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing. Onze controle is uitgevoerd met een hoge maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Tijdens het uitvoeren van de audit 2018 hebben wij geconstateerd dat een dubbele betaling is uitgevoerd aan uitkeringsgerechtigden. De tweede controleur heeft niet gezien dat dezelfde betaling nogmaals werd uitgevoerd. De gemeente heeft de fout tijdig zelf gesignaleerd. Het geld is deels ook weer teruggevorderd. Het proces is nu zodanig aangepast dat betalingen op naam van de gerechtigde naast elkaar worden gepresenteerd. Zo wordt duidelijk of één gerechtigde meerdere betalingen tegelijk ontvangt. Uit het onderzoek van de gemeente en onze beoordeling daarvan is niet gebleken dat er sprake was van een opzettelijke fout en dus van (bewuste) fraude. Onze evaluatie van de aanwijzingen voor fraude zijn door deze casus niet gewijzigd.

De financiële positie van uw gemeente (o.b.v. concept-cijfers)

In dit hoofdstuk geven wij op hoofdlijnen een samenvatting van de ontwikkelingen in het vermogen en het resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente is ten opzichte van 2017 toegenomen

In het BBV, de verslaggevingsregels van gemeenten, wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Er mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen worden gemuteerd.

De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming. Het gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten 2018 bedraagt € 7,3 miljoen voordelig. Per saldo is tussentijds € 3,9 miljoen aan de reserves gestort, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2018 € 3,4 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

In het hiernavolgende overzicht hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen.

Eigen vermogen (in € 1.000)	2018	2017	2016
Eigen vermogen per 1 januari	9.602	(8.608)	(2.078)
Saldo dotaties en onttrekkingen	3.901	3.934	962
Gerealiseerd resultaat	3.407	14.276	(7.491)
Totaal ('saldo van baten en lasten')	7.308	18.210	(6.529)
Herrubricering waardering erfpacht	-	-	-
Eigen vermogen per 31 december	16.910	9.602	(8.607)

De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2018 6,3% van het balanstotaal (2017: 2,9% van het balanstotaal).

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar wordt weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit de in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in de reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan reserves vinden plaats op basis van door u genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de politieke besluitvorming.

Concreet betekent dit voor uw gemeente het volgende:

Exploitatieresultaat (in € 1.000)

Totale baten	281.807	
Totale lasten	274.501	
Gerealiseerde saldo van baten en lasten		7.306
Af: stortingen in reserves	9.566	
Bij: onttrekkingen aan reserves	5.667	
Saldo mutaties reserves		3.899
Gerealiseerd resultaat		3.407

De exploitatie over 2018 laat een voordelig gerealiseerd saldo van baten en lasten van € 7,3 miljoen zien, ten opzichte van een begroot saldo van € 5,0 miljoen. Dit is een voordeel van afgerond € 2,3 miljoen. In hoofdstuk 4.2.3 van de jaarstukken 2018 wordt in hoofdlijnen een verklaring gegeven voor de gerealiseerde afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijziging.

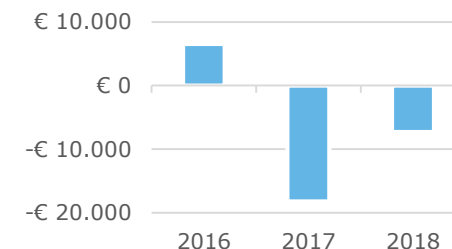
Op pagina 19 van deze rapportage gaan wij nader in op de verschillen tussen de begrote en de werkelijke lasten in het kader van de begrotingsrechtmatigheid.

Uit de grafieken blijkt dat na de positieve resultaten over 2017 de gemeente Almelo in 2018 wel de begroting haalt, maar dat de hoge uitgaven op het sociaal domein de resultaten stevig drukken. Door de eenmalige uitkering uit de 'stroppenpot' kan Almelo 2018 afsluiten met een positief resultaat, ondanks de toegenomen zorgkosten. De gemeente is mede hierdoor in staat om de dotaties aan het eigen vermogen op peil te houden, waardoor het herstelplan voor de financiële positie gehandhaafd blijft.

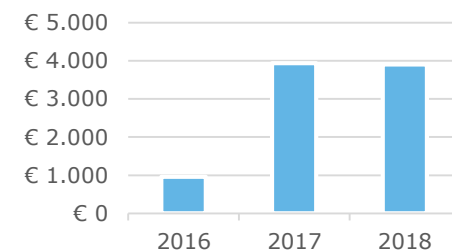
In 2018 is het eigen vermogen gestegen en inmiddels sinds twee jaar weer positief.

Voor de komende jaren verwacht de gemeente Almelo aanhoudende tekorten vanwege de kosten van het sociaal domein. Belangrijk is of het Rijk op deze tekorten structureel gaat bijfinancieren of niet. Wij hebben echter wel vernomen dat de gemeente Almelo onderkent dat er te weinig middelen beschikbaar zijn voor het uitvoeren van de taken, maar dat maatregelen in de vorm van besparingen en innovaties ook moeten zorgen voor het terugdringen van de kosten.

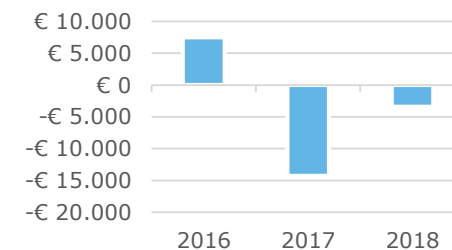
Saldo van baten en lasten

Mutaties in reserves

Gerealiseerd resultaat (negatief is winst)

Het weerstandsvermogen is gestegen

Het weerstandsvermogen betreft de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's.

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit (voor de samenstelling hiervan verwijzen wij naar hoofdstuk 3.2 in uw jaarverslag 2018) bedraagt, inclusief het voorstel tot resultaatbestemming, € 3,2 miljoen positief (2017: 3,1 miljoen negatief). Er is dus sprake van een stijging van de beschikbare weerstandscapaciteit in 2018 ten opzichte van 2017.

De inventarisatie van de risico's die in de paragraaf Weerstandsvermogen (in het jaarverslag) is opgenomen, geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een kans inschatting van het zich voordoen van het geïdentificeerde risico, om zo de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen. Daarbij wordt een doorlopend inzicht gegeven in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en wordt vermeld welke risico's zijn verdwenen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook wordt een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de grootste risico's.

Uw gemeente heeft op basis van deze risico-inventarisatie door middel van een simulatie berekend wat de benodigde weerstandscapaciteit is bij het vastgestelde zekerheidspercentage van 90%.

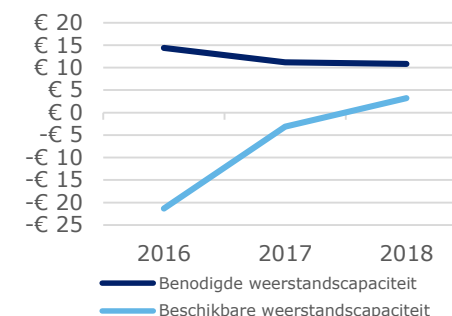
Hieruit volgt een gekwantificeerd bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit van afgerond € 10,8 miljoen (2017: € 11,2 miljoen), inclusief de risico's van grondexploitaties van € 3,7 miljoen (2017: € 5,4 miljoen) die inhoudelijk worden toegelicht in de paragraaf Grondbeleid (hoofdstuk 3.7 in het jaarverslag). Ten opzichte van 2017 is sprake van een daling van de gekwantificeerde risico's met per saldo € 0,4 miljoen.

'De weerstandscapaciteit verbetert maar is nog onvoldoende'

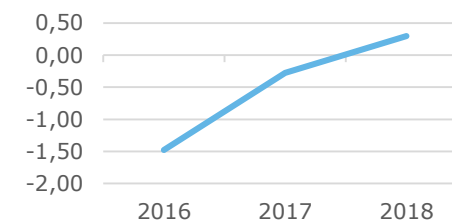
De stijging van de beschikbare weerstandscapaciteit en de daling van de benodigde weerstandscapaciteit leiden ertoe dat de ratio van het weerstandsvermogen per eind 2018 gestegen is (op het zekerheidsniveau van 90% is deze 0,3, ten opzichte van -0,3 in 2017). Deze bevindt zich met een 'tekort' van € 7,6 miljoen onder de door u gestelde doel van van 1,0.

Voor meer gedetailleerde informatie over uw weerstandspositie verwijzen wij u naar hoofdstuk 3.2 "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in uw jaarverslag 2018.

Weerstandscapaciteit (in miljoen)

Ratio weerstandscapaciteit

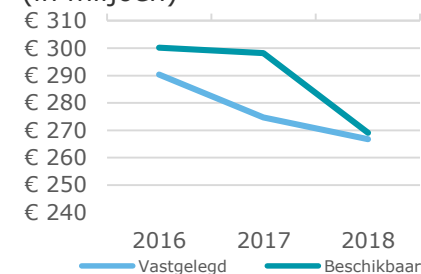
De financieringspositie van de gemeente Almelo toont een (beperkt) overschot

Uit de financiële structuur per jaareinde, zoals hiernaast gevisualiseerd, is op te maken dat de op lange termijn benodigde financiering daalt. Daarnaast is in lijn hiermee de beschikbare financiering op lange termijn gedaald. De daling in de financieringspositie wordt met name veroorzaakt door het incidentele hoge gerealiseerde resultaat over 2017 en reguliere aflossingen gedurende 2018 ter waarde van € 35,7 miljoen. Hierdoor ligt de beschikbare financiering meer in lijn met de benodigde financiering in de vorm van de vastgelegde middelen onder de vaste activa en voorraden. Wij verwijzen u voor nadere informatie naar de paragraaf Financiering (hoofdstuk 3.4 van het jaarverslag 2018).

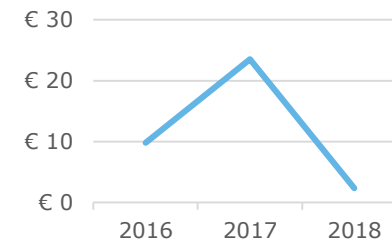
In hoofdstuk 3.2 (paragraaf Weerstandsvermogen) van uw jaarverslag 2018 wordt een aantal belangrijke financiële kengetallen weergegeven, zoals de solvabiliteitsratio, de schuldratio (vreemd vermogen) en de 'netto schuldquote'.

Financiering op lange termijn (in € 1.000)	2018	2017	2016
Stand van de reserves	13.503	(4.674)	(1.116)
Gerealiseerd resultaat	3.407	14.276	(7.491)
Voorzieningen	14.803	15.467	14.996
Schulden op lange termijn	237.315	273.147	293.775
Beschikbaar op lange termijn	269.028	298.216	300.164
Vaste activa	216.532	222.292	226.028
Voorraden	50.165	52.415	64.298
Vastgelegd op lange termijn	266.697	274.707	290.326
Financieringspositie	2.331	23.509	9.838

Financieringsstructuur (in miljoen)

Financieringspositie (in miljoen)

Interne beheersing (significante bevindingen en actiepunten)

De belangrijkste bevindingen uit onze boardletter 2018

Significante tekortkomingen in de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2018 een interim-controle uitgevoerd.

Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze boardletter 2018. Onderstaand hebben wij in samenvattende vorm onze belangrijkste bevindingen opgenomen.

Wij merken enerzijds op dat de gemeente Almelo dit jaar heeft ingezet op de beheersing rondom de kwaliteit van de calculaties grondexploitatie alsmede de waardering van uitstaande leningen Industriegebouw maatschappij N.V. leningen. Echter merken wij anderzijds op dat er in onvoldoende mate opvolging is gegeven aan de detailbevindingen interne beheersing, welke afgelopen jaar in de boardletter zijn opgenomen. Wij merken daarbij op dat wij nog beperkte opvolging zien in het doorvoeren van wijzigingen in de administratieve organisatie en interne beheersing, ten einde de beheersing en kwaliteit van de informatievoorziening binnen uw gemeente te verhogen. De bevindingen hebben wij besproken met de ambtelijke organisatie en zijn in deze boardletter gedetailleerd weergegeven in hoofdstuk 3.

Onze kijk op de algemene IT-beheersingsmaatregelen van de gemeente Almelo

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel over de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken over de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen hebben betrekking op de onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij geen volledigheid pretenderen.

In het kader van onze jaarrekeningcontrole hebben wij de interne beheersingsmaatregelen rond de geautomatiseerde gegevensverwerking van de Gemeente Almelo onderzocht, voor zover deze relevant zijn voor de controle van de getrouwheid van de jaarrekening.

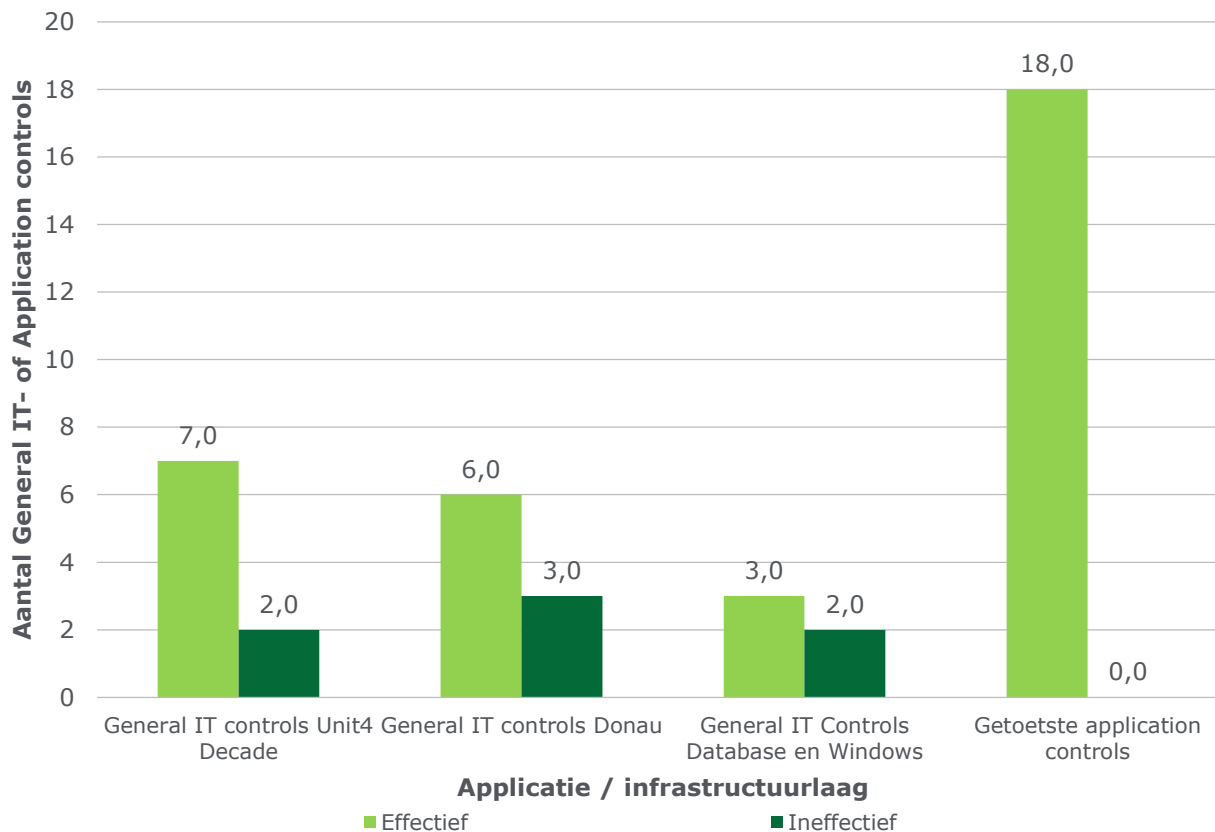
De resultaten van de uitgevoerde controlewerkzaamheden met betrekking tot het testen van de opzet, de implementatie en de effectieve werking van de relevante beheersingsmaatregelen gedurende het jaar 2018 ondersteunen een controleaanpak waarbij (deels) gesteund wordt op de beheersingsmaatregelen. De gemeente is in de sector hier vrij uniek in en wij willen u dan ook complimenteren hiermee. Hierdoor zijn wij in staat om in onze controle te steunen op de systemen in scope, te weten Decade en Donau. Voor de gemeente Almelo is dit een belangrijke stap voorwaarts naar het zichtbaar borgen van de data-kwaliteit. Volgend jaar willen wij in overleg met u de scope van de IT-audit uitbreiden en meer gaan steunen op de IT-omgeving, mits andere systemen ook als betrouwbaar uit de audit komen.

Wij merken echter op dat het management op bepaalde gebieden additionele verbeteringen kan doorvoeren om de effectiviteit van de algemene IT-beheersingsmaatregelen verder te vergroten. Dit ziet met name toe op de ineffektieve general IT controls rond Unit4 Decade, het digitale factuurverwerkingssysteem Donau en de database onder deze twee applicaties. Om alsnog voldoende zekerheid te krijgen over de betrouwbare geautomatiseerde gegevensverwerking, hebben wij aanvullende mitigerende controlewerkzaamheden uitgevoerd. Uit deze controlewerkzaamheden volgen geen bijzonderheden, en zijn hiermee in staat om in onze controleaanpak (deels) te steunen op de beheersingsmaatregelen. Voor meer informatie hierover wordt verwezen naar ons IT Audit Bevindingen rapport 2018.

Betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking van de Gemeente Almelo

Overeenkomstig artikel 2:393, lid 4 van het Burgerlijk Wetboek zijn wij verplicht om onze bevindingen te rapporteren met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van uw geautomatiseerde gegevensverwerking.

Onze controle heeft geen aangelegenheden geïdentificeerd die op dit gebied aan u gerapporteerd moeten worden, anders dan de waarnemingen zoals hiervoor besproken.

Gebruik van innovatieve tools

Onze controle, slimmer, beter en anders

Innovatieve tools voor een efficiënte audit

Deloitte voert een andere controle uit dan de traditionele controle: slimmer, beter en waardevoller. Niet alleen onze controleaanpak is innovatief, ook het gebruik van nieuwe tools en technieken is dat.

Wij hebben voor het verrichten van onze controlewerkzaamheden de volgende innovatieve tooling gebruikt:

- Wij hebben in samenwerking met u gebruikgemaakt van onze Deloitte Connect tooling voor digitale gegevensuitwisseling.
- Wij hebben onze data-analyse tools gebruikt voor het gerichte scopen van onze controlewerkzaamheden. Onze correcte data-extractie uit uw financiële administratie heeft ons in staat gesteld om op voorhand risico's te identificeren en onze controle daarop af te stemmen.
- Wij hebben data-analyses verricht op de journaalboekingen. Dit betekent dat wij gerichte controles hebben verricht op opvallende en bijzondere boekingen.

Mogelijkheden voor de toekomst

Wij streven naar een volledig datagedreven controle, en beschikken inmiddels over de techniek die continuous auditing mogelijk maakt. Disruptieve technieken als blockchain, data mining en process mining maken zo'n controle fundamenteel anders is dan de traditionele controleaanpak. Het toepassen van deze nieuwe controletechnieken stelt uiteraard wel voorwaarden aan de data en de digitale omgeving van uw gemeente. Wij trekken graag samen met uw op om deze technieken in de toekomst bij uw gemeente toe te passen.

Overige aangelegenheden

In dit onderdeel geven wij een samenvatting van overige aangelegenheden en bepaalde vereiste communicaties.

Onze communicatie met het management

Bevestigingen van het management

Wij hebben het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake de financiële verslaggeving.

Wij hebben van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Almelo een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met het management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Bijlagen

Bijlage A1a – Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van niet-gecorrigeerde controleverschillen boven de rapportagedrempel van € 142.500.

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	€ 165.994	€ 165.994
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	€ 572.000	€ 572.000
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout	N.v.t.	N.v.t.
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout	N.v.t.	N.v.t.
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	€ 737.994	€ 737.994
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	€ 1.287.964	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige rechtmatigheidsfouten	€ 271.000	
Totaal rechtmatigheidsfouten	€ 2.296.958	

* In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het normenkader 2018 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A1b – Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van onzekerheden in de controle boven de rapportagedrempel van € 142.500.

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Geen	N.v.t.	N.v.t.
(Sub)totaal onzekerheden in de getrouwheidscontrole	€ 2.857.396	€ 2.857.396
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid	N.v.t.	
Totaal onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole	€ 2.857.396	

* In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het normenkader 2018 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

Bijlage A2 – In de controle opgenomen aanpassingen

De onderstaande tabel bevat alle afzonderlijk geïdentificeerde en gecorrigeerde afwijkingen boven de rapportagedrempel van € 142.500.

Aard van de gecorrigeerde controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Feitelijke controleverschillen		
Onterechte voorziening verantwoord als gevolg van mogelijk risico bij verkoop gronden.	€ 2,01 miljoen	€ 2,01 miljoen
Inschattingverschillen		
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.
Geprojecteerde (inschattings)verschillen		
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.
Totaal	€ 2,01 miljoen	€ 2,01 miljoen

* In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het normenkader 2018 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A3 – Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren, om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening.

De tabel hierna bevat een weergave van die onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.

Bijlage B – Bevindingen controle SiSa-bijlage 2018

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
OCW D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017 (OAB)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D10	(Volwassenen)Onderwijs (Participatiewet) 2015-2017	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&M E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&M E25	Beleidsregeling subsidies Budget Investerings Ruimtelijke Kwaliteit (BIRK)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet – gemeentedeel 2016	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) – gemeentedeel 2016	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			€ 0	

Bijlage C – Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Almelo

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de “Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)” en vormen een belangrijk onderdeel van het ‘normenkader’ waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Almelo in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.

- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn signaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde ‘onafhankelijkheidsevaluatie’), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een raad van commissarissen of audit committee, overwegen wij ook een van deze beide instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Onze beoordeling heeft geen aanleiding gegeven om het komend boekjaar teamleden bij de gemeente Almelo te rouleren.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Almelo

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

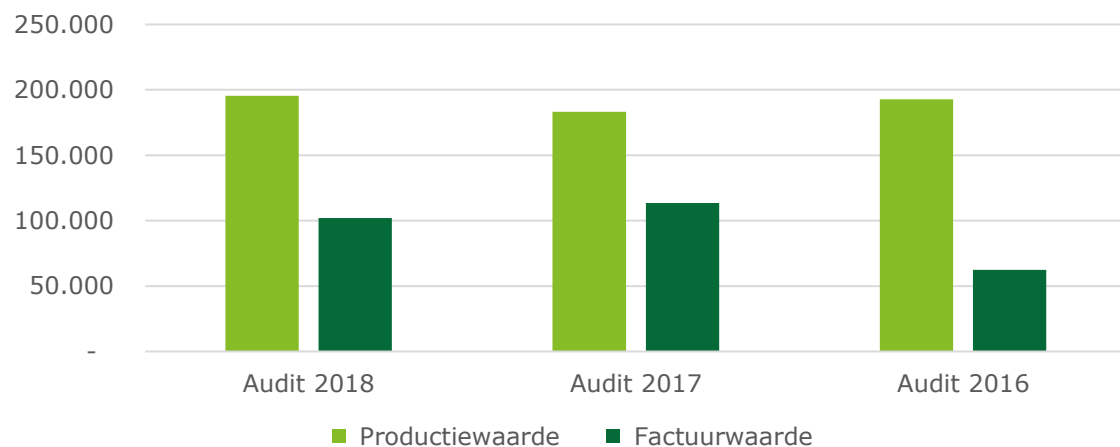
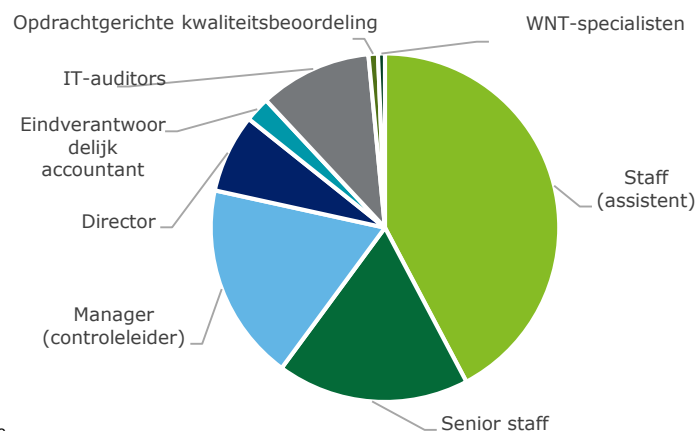
De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die een (geschatte) waarde van meer dan € 100 hebben ontvangen of verstrekt en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Bijlage D - Urenbesteding jaarrekeningcontrole 2018

Een van de maatregelen om te komen tot verdere verbetering van de kwaliteit van de accountantscontrole is dat de accountant aan het toezichthoudend orgaan van de gecontroleerde rechtspersoon rapporteert hoeveel partner-/director- en team-uren hij verwacht te besteden (voorcalculatie) en daadwerkelijk heeft besteed (nacalculatie) aan de uitvoering van de jaarrekeningcontrole. In overeenstemming met deze maatregel hebben wij onderstaand de geraamde tijdbesteding weergegeven ten opzichte van de werkelijke tijdbesteding tot en met 1 mei 2019.

Func tione niveau	Geraamde uren besteding incl. update per december	In %	Werkelijke uren besteding	In %
Staff (assistent)	468	37 %	552	41 %
Senior Staff	266	20 %	245	18 %
Manager (controleleider)	295	23 %	297	22 %
Director	99	8 %	88	6 %
Eindverantwoordelijk accountant	-	- %	27	2 %
IT-auditors	116	9 %	130	10 %
Opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling	30	2 %	13	1 %
WNT-specialisten	8	1 %	8	1 %
Totaal	1.282	100%	1.360	100%

Bijlage E - Algemene verordening gegevensbescherming

Per 24 mei 2016 is de AVG in werking getreden. De AVG is van toepassing op elke organisatie in de Europese Unie (EU) die persoonsgegevens verwerkt. Daarnaast geldt de wetgeving ook voor organisaties die diensten en/of goederen aanbieden aan individuen in de EU, al dan niet om iets. Mocht een organisatie het gedrag van individuen monitoren, voor zover dit gedrag plaatsvindt op het grondgebied van de EU, dan zal de organisatie ook moeten voldoen aan de AVG. De AVG heeft dus een reikwijdte die verder gaat dan slechts de grenzen van de EU. Tot 25 mei 2018 hebben organisaties de tijd gehad om hun processen op de AVG aan te passen. Daarna kan iedere natuurlijke persoon binnen de EU organisaties aanspreken op het niet-nakomen ervan. De wetgeving wil het transparant, het zorgvuldig en het bewust gebruik van persoonsgegevens bevorderen en de huidige wetgeving vernieuwen.

Rechten van individuen

De AVG maakt het voor individuen mogelijk om kosteloos inzicht te krijgen in de persoonsgegevens die een organisatie van dat individu verwerkt. In bepaalde gevallen is het dan mogelijk voor een individu om gegevens te wijzigen, te laten verwijderen, een verzoek in te dienen om verdere verwerking te blokkeren en zelfs om te vragen of de gegevens overgedragen kunnen worden naar een andere partij.

Wat is er gelijk gebleven

Hoewel de AVG veranderingen met zich meebrengt, zijn veel van de reeds bestaande principes gelijk gebleven. Zo mogen gegevens alleen voor een specifiek doeleinde worden verwerkt, moet er een wettelijke basis bestaan voor het gebruik van die gegevens, en mogen zij niet verder verwerkt worden indien dit niet verenigbaar is met het oorspronkelijke doel. Ook is onder de AVG de plicht om datalekken te melden binnen 72 uur blijven bestaan.

Verwerkingsverantwoordelijkheid

Wellicht een van de grootste veranderingen is het beginsel van de verwerkingsverantwoordelijkheid. Organisaties zijn verantwoordelijk voor de naleving van alle bepalingen uit de AVG en moeten kunnen aantonen dat zij hier actief mee bezig zijn. Dit betekent dat de AVG een hoge mate van volwassenheid en documentatie verlangt. Zonder het actief documenteren van genomen maatregelen en de afwegingen die gemaakt zijn om tot die maatregelen te komen, wordt het lastig voor organisaties om aan te tonen dat zij actief bezig zijn geweest met deze wetgeving.

Additionele plichten - Gegevensbescherming door ontwerp en standaardinstellingen

Naast meer rechten voor individuen introduceert de AVG ook aanvullende plichten ten opzichte van de Wet bescherming persoonsgegevens. Zo zullen organisaties een register moeten opstellen waarin zij hun verwerkingsactiviteiten opnemen, met daarbij aanvullende informatie, zoals bewaartermijnen en genomen beveiligingsmaatregelen. Daarnaast zullen alle processen ontworpen moeten worden met de bescherming van persoonsgegevens als centraal uitgangspunt, het zogenoemde 'gegevensbescherming door ontwerp' ('privacy by design'). Daarbij zullen deze processen ook nog eens standaard de voor de individu minst indringende instellingen moeten hebben, het zogenoemde 'gegevensbescherming door standaardinstellingen' ('privacy by default').

Technische en organisatorische maatregelen moeten daarom worden genomen gedurende het gehele proces van het verwerken van persoonsgegevens (art. 25 AVG). Al deze maatregelen hebben tot doel het vertrouwen van de individu in de digitale wereld te vergroten.

Risico assessment - Gegevensbescherming effectbeoordeling

Voor iedere nieuwe gegevensverwerking dient de verantwoordelijke gegevensverwerker een impactanalyse uit te voeren indien de verwerking een hoog risico oplevert voor de bescherming van persoonsgegevens van de betrokkene. Deze impactanalyse zal uitgevoerd moeten worden met het individu als uitgangspunt, en moet in ieder geval plaatsvinden indien een organisatie systematisch individuen monitort of op grootschalig niveau gevoelige gegevens verwerkt. Hierbij zal het criterium 'grootschalig' worden ingevuld aan de hand van zowel de hoeveelheid gegevens als de hoeveelheid betrokkenen.

Toezichthoudende autoriteit

Ieder EU-land zal ten minste één toezichthoudende autoriteit aanwijzen die bevoegd is om handhavend op te treden in het geval dat de AVG niet wordt nageleefd. In Nederland is dat de Autoriteit Persoonsgegevens (voorheen: het College Bescherming Persoonsgegevens). Deze autoriteiten hebben daarnaast ook als taak om praktische informatie te verstrekken over de AVG en om leading practices te identificeren en te verspreiden. Mocht dit nodig zijn, dan hebben de hiertoe geautoriseerde toezichthouders echter ook de bevoegdheid om organisaties boetes op te leggen wanneer blijkt dat zij zich niet aan de AVG gehouden hebben. Deze boetes kunnen oplopen tot maximaal € 20 miljoen of 4% van de wereldwijde omzet van het voorgaande jaar.

Lidstatelijke maatregelen

Hoewel de AVG een uniforme set regels beoogt te creëren voor alle landen in Europese Unie, zullen lidstaten in bepaalde gevallen bevoegd zijn om aanvullende regels op te stellen voor het beschermen van persoonsgegevens. Hoewel in grote lijnen een uniforme implementatie van de AVG mogelijk is voor multinationals, zal er daarom toch ook naar nationale bepalingen gekeken moeten worden bij het uitvoeren van een privacyprogramma.

E-privacyverordening

Naast de AVG zal er ook een E-privacyverordening komen (die de huidige E-privacyrichtlijn gaat vervangen). Die wetgeving gaat specifiek in op de bescherming van persoonsgegevens bij elektronische communicatie. Deze richtlijn verplicht lidstaten om in het geval van elektronische communicatie, in aanvulling op de AVG, maatregelen te definiëren rondom elektronische communicatiegegevens die als persoonsgegevens kunnen worden aangeduid. Een definitieve versie hiervan is nog niet gepubliceerd en verwacht wordt dat deze wetgeving pas gaat gelden in 2019.

Beveiliging van persoonsgegevens

Naast het zorgvuldig verzamelen van persoonsgegevens moet een organisatie persoonsgegevens ook op een juiste en passende manier organisatorisch en technisch beveiligen. Dit houdt onder andere in dat de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van gegevens geborgd worden. Dat die gegevens niet alleen technisch beveiligd moeten worden maar ook organisatorisch, benadrukt dat het beschermen van gegevens ook offline moet gebeuren.

Functionaris voor de gegevensbescherming

De AVG dwingt af dat sommige organisaties een functionaris ten behoeve van gegevensbescherming dienen aan te stellen. Deze functie dient zich namens de organisatie onder andere bezig te houden met het toepassen en naleven van de AVG en het interne dataprivacybeleid. De verplichting om een functionaris voor de gegevensbescherming aan te stellen, geldt in ieder geval voor overheidsinstellingen.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited ("DTTL"), its global network of member firms, and their related entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our network of member firms in more than 150 countries and territories serves four out of five Fortune Global 500® companies. Learn how Deloitte's approximately 264,000 people make an impact that matters at www.deloitte.nl.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms or their related entities (collectively, the "Deloitte network") is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.